การออกแบบและพัฒนาวิธีการสร้างสรรค์งานผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกด้วยเทคนิคการถักทอ ของกลุ่มผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกจังหวัดขอนแก่น ในเครือข่ายผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก ในโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

Design and Development of Technique for Vetiver Leaf Products with Tatting and Weaving of Vetiver Grass Products in Khon Kaen Province. In the Vetiver Grass Product Network, the Development and Campaign of the Use of Vetiver Grass due to the Royal Initiative.

วราภรณ์ ชลอสันติสกุล* ชมขวัญ บุตรเวียงพันธ์ และณัฐริกา พรมมา

สาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

บทคัดย่อ

จากการศึกษาเพื่อการออกแบบและพัฒนาวิธีการสร้างสรรค์งานผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกด้วยเทคนิคการถักทอนั้น เป็นงานวิจัยที่มุ่งหมายเพื่อศึกษาและพัฒนาเทคนิควิธีการสร้างสรรค์เพื่อต่อยอดงานผลิตภัณฑ์ของชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกจังหวัดขอนแก่น ในเครือข่ายผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกในโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บริษัท ปตท. จำกัด(มหาชน) ให้เกิดความแปลกใหม่และหลากหลาย แต่ยังคงไว้ซึ่งเทคนิควิธีการสร้างงานผลิตภัณฑ์ของชุมชน การสร้างผลิตภัณฑ์ต้นแบบเพื่อนำเสนอเป็นทางเลือก และเป็นองค์ความรู้ไปสู่การถ่ายทอดแบบบูรณาการให้กับชุมชนหรือผู้ที่มีความสนใจ เพื่อให้สามารถนำไปต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ สำหรับผลิต จำหน่าย เกิดรายได้เสริมในชุมชน และครัวเรือนได้ อีกทั้งยังมีส่วนให้ชุมชนเห็นถึงความสำคัญการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตามแนวโครงการในพระราชดำริเกี่ยวกับหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำด้วยอีกทาง โดยมีประชากรเป็นชุมชนในเครือข่ายผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกในโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บริษัท ปตท. จำกัด(มหาชน) โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกจังหวัดขอนแก่น จำนวน 20 คน ในการศึกษาครั้งนี้

เครื่องมือในการทำวิจัยคือการทบทวนวรรณกรรม ค้นคว้า และนำข้อมูลแนวคิด เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก การถักและทอ การลงพื้นที่ชุมชนทำการวิเคราะห์เพื่อให้เกิดเทคนิควิธีการสร้างสรรค์ชิ้นงานในรูปแบบใหม่ รวมถึงแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต

ผลการวิจัยพบว่าในกลุ่มชุมชนผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกจังหวัดขอนแก่น นอกจากจะทำผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกแล้วยังมีการทอผ้าประเภทผ้าฝ้ายและผ้าไหม โดยวัตถุดิบประเภทฝ้ายมีอยู่มาก อีกทั้งชุมชนกลุ่มตัวอย่างมีความสามารถด้านเทคนิคการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกจากในจำนวน 15 ลาย เรียงลำดับความถนัดจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ลายขัดหนึ่ง, 2. ลายขัดสอง, 3.ลายพันไขว้เลขแปด, 4.ถักลายลูกโซ่, 5.ลายพันไขว้, 6.ลายพันข้าม, 7.ถักลายเปีย, 8.ลายเม็ดมะยม, 9.ลายดอกพิกุล และ 10.ลายตาหลิ่ว, ลายน้ำไหล, ลายตัวหนอน, ลายเฉลาเกล็ดเต่า, ลายบัว และถักลายมาคาเม่ มีความถนัดน้อยที่สุด จะเห็นได้ว่ากลุ่มชุมชนมีความถนัดลายพื้นฐานเป็นทุนเดิมอยู่แล้วจึงเป็นผลทำให้งานผลิตภัณฑ์ชุมชนมีรูปลักษณ์ธรรมดาแบบพื้นฐาน ในด้านลวดลายที่มีความซับซ้อนและมีความละเอียดจำเป็นต้องใช้ผู้ที่มีทักษะเฉพาะทางซึ่งมีน้อยคน เห็นได้จากค่าเฉลี่ยการทดลองเทคนิคในรูปแบบพื้นฐานจะมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและสามารถถ่ายทอดให้ชุมชนเกิดความเข้าใจได้ง่ายที่สุด ดังนั้นการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ได้ใช้เทคนิควิธีพื้นฐานการถักและทอที่ชุมชนมีความถนัด จำนวน 5 ลายแรก มาพัฒนารูปแบบให้เกิดความน่าสนใจด้วยรูปทรงใหม่ ร่วมกับเส้นใยฝ้ายที่มีในชุมชน และหลักการใช้สีในผลิตภัณฑ์ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของใช้และของตกแต่ง เป็น ชุดหมอนอิง ผ้าคลุมประดับโต๊ะ และหัตถกรรมติดผนัง ที่เป็นแนวทางให้ชุมชนสามารถต่อยอดไปสู่ตลาดภายนอกชุมชนได้

คำสำคัญ : การออกแบบและพัฒนา, วิธีการสร้างสรรค์, ผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก, การถัก, การทอ

Abstract

From studying design and creative methods in vetiver grass with weaving technique, the research project aimed at studying and developing creative techniques to enhance the product of the community of Vetiver grass products in Khon Kaen province. In the vetiver grass product network, the development and campaign of the use of vetiver grass due to the Royal Initiative of PTT Public Company Limited is new and varied but still keep the tradition method in making these products. To create prototype products to be choices.To pass on knowledge with integration for community or interested person.To make money from these product. To make people in community see how importance of using natural resource that follow the guide line of his majesty the king about using vetiver grass to keep soil and water in good condition. Population is the community in the vetiver grass product network in the project of developing and campaigning the use of vetiver grass due to the Royal Initiative of PTT Public Company Limited by 20 samples of vetiver grass in Khon Kaen province. In this study.

The methods in this research are literature review, research are bring related information from vetiver grass products are tatting and weaving, areas surrey to analysis new creativetechniques. The research also use questionnaires, interview are observation form with this research.

The results of the research show that in the vetiver grass community in Khon Kaen province. In addition to making vetiver grass products, weaving. Types of cotton and silk The raw cotton is very much. Also, the sample community has the technical ability to produce vetiver grass products from 15 designs, ranging from the most desirable to the following: 1. Pattern weave one, 2.Weave pattern two, 3. Crossed eight pattern, 4. Knitting chain pattern, 5. Thousand cross patterns, 6. Thousand skipping patterns, 7. Knit pattern, 8. Medmayom pattern, 9. Pikul flower pattern and 10. Tahliw pattern, Watermark pattern, Worm pattern, Turtle scales pattern, Lotus pattern and Macrame pattern. Have the slightest aptitude. It is evident that the community has a basic aptitude for capital, which is why the community product has a basic appearance. In terms of complex and sophisticated patterns, it is necessary to use specialized people who have few people. As seen from the average, experimental techniques in the basic form are the most common. And it can be easily conveyed to the community. Therefore, the development of the product model is based on the basic techniques of knitting and weaving, the first five communities to develop the model to attract new shapes. Combined with cotton fibers available in the community. and the principle of color in the product. In the development of products, decorative items and cushions, tablecloths, tablecloths and wall art It is a way for the community to grow beyond the community.

Keywords : Design and Development**,** Creative approach, Products of Vetiver Leaf**,**Tatting**,** Weaving

*ผู้นิพนธ์ประสานงาน varaporn.cha@rmutr.ac.th โทร 02 441 600 ต่อ 2781

1. บทนำ

การถักทอถือได้ว่าเป็นงานศิลปหัตถกรรมหรืองานฝีมืออย่างหนึ่งที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นกรรมวิธีการผลิตผืนผ้าโดยใช้เส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืนมาขัดประสานกันจนได้เป็นผืนผ้า ทั้งนี้ต้องมีเครื่องมือในการทอ เรียกว่าหูกหรือกี่ ในการทำผ้าทอ ซึ่งในปัจจุบัน การทอผ้าแบบดั้งเดิมได้ถูกแปรเปลี่ยนมาอยู่ในระบบอุตสาหกรรมเพราะการขยายตัวของชุมชน จำนวนประชากรที่มีเพิ่มมากขึ้นทำให้เกิดความต้องการทางการตลาด สินค้าผ้าทอ งานทอผ้าภูมิปัญญาดั้งเดิมพื้นถิ่นจึงถูกลืมเลือนไป จึงเกิดแนวคิดในการอนุรักษ์

ศิลปวัฒนธรรมขึ้นในสังคมอย่างต่อเนื่อง และกลุ่มที่จะทำให้วัฒนธรรมเข้มแข็งขึ้นมาดังเดิมได้คือชุมชน และกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่นั่นเอง

ในด้านวัสดุรวมถึงวัตถุดิบในการทอมีอยู่ด้วยกันหลากหลายประเภททั้งแบบเป็นเส้นใยธรรมชาติ และเส้นใยสังเคราะห์ เส้นใยหรือวัสดุใหม่ๆเริ่มเข้ามาทำให้ผลิตภัณฑ์ประเภทการถักและทอมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น อีกทั้งการนำวัสดุเด่นๆและแปลกใหม่เข้ามาร่วมใช้ในงานผลิตภัณฑ์กำลังได้รับความนิยมมากในกลุ่มวัยรุ่น รวมถึงกลุ่มอนุรักษ์นิยมด้วย หญ้าแฝกถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งเส้นใยที่มีความน่าสนใจในการนำมาทำผลิตภัณฑ์ประเภทถักทอ ซึ่งผลิตภัณฑ์การถักทอนั้นไม่ได้หมายถึงงานผ้าเพียงอย่างเดียว ด้วยคุณสมบัติและประโยชน์ของหญ้าแฝกหลายประการสามารถนำมาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ได้หลายประเภท เช่น งานจักสาน งานเฟอร์นิเจอร์ ของใช้ ของตกแต่งบ้าน งานเยื้อกระดาษ เป็นต้น

หญ้าแฝกนอกจากจะมีประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ในส่วนของใบยังมีประโยชน์ในการสร้างงานผลิตภัณฑ์ ชุมชนในเครือข่ายผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกในโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เป็นกลุ่มที่พยายามนำใบหญ้าแฝกที่เก็บเกี่ยวมาจากการปลูกเพื่อลดการพังทลายของดินมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ ซึ่งกลุ่มผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกจังหวัดขอนแก่นก็เป็นอีกกลุ่มที่มีการทำผลิตภัณฑ์แต่ก็ยังคงเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบเดิม ทำให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกจังหวัดขอนแก่นมีลักษณะที่คล้ายกับกลุ่มอื่นๆ ไม่มีจุดเด่นของตนเอง จากการศึกษาจังหวัดของแก่เป็นจังหวัดที่มีการทำงานหัตถกรรมที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นงานจักสาน หรืองานทอผ้าที่มีความสวยงามโดดเด่นทั้งจากเส้นไหมและฝ้าย ผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดในการใช้ประโยชน์จากการนำเส้นแฝกมาผสมผสานกับเส้นใยธรรมชาติที่มีอยู่เดิมของท้องถิ่นในด้านการถักทอ ยังถือได้ว่าเป็นการสร้างสรรค์พัฒนาเทคนิคในการสร้างงานผลิตภัณฑ์และการออกแบบให้สามารถร่วมสมัยกับยุคปัจจุบัน อีกทั้งยังช่วยส่งเสริม สืบสาน และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอันดีให้แก่กลุ่มชุมชน และกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ ให้รู้ถึงประวัติ ความสำคัญ และวัฒนธรรมการถักทอ ภูมิปัญญาพื้นถิ่นไทย และยังสามารถต่อยอดเป็นงานออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำมาใช้สอย เป็นเอกลักษณ์และเพิ่มรายได้เป็นแนวทางการสร้างอาชีพให้กับกลุ่มชุมชนและเยาวชนในอนาคตอีกด้วย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายสำคัญเพื่อพัฒนาวิธีการและสร้างสรรค์รูปแบบผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกด้วยเทคนิคการถักทอ และสร้างต้นแบบเพื่อนำเสนอเป็นองค์ความรู้ไปสู่การถ่ายทอดแบบบูรณาการให้กับชุมชนหรือผู้ที่มีความสนใจ เพื่อให้สามารถนำมาต่อยอดสร้างงานผลิตภัณฑ์ และผลิตจำหน่ายเป็นรายได้เสริมในครัวเรือน โดยผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของการถักและทอ
2. เพื่อศึกษากลวิธีการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกด้วยกลวิธีถักทอ ของกลุ่มผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกจังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อออกแบบและพัฒนาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกด้วยการผสมผสานวัสดุเส้นใยต่างๆในชุมชนเป็นแนวทางเสนอแนะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้
4. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้งานวิจัยให้กับชุมชนเพื่อสร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ต่อไป

1.2 ขอบเขตการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้บรรลุตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ศึกษาความเป็นมา ผลิตภัณฑ์ และเทคนิควิธีด้านงานหัตถกรรมของกลุ่มชุมชนในเครือข่ายผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกในโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บริษัท ปตท. จำกัด(มหาชน) จังหวัดขอนแก่น
2. ศึกษากลวิธีการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์รวมถึงวัสดุพื้นถิ่นด้านหัตถกรรมของชุมชน
3. สร้างผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ประเภทของใช้ และของตกแต่ง จากใบหญ้าแฝกด้วยกลวิธีของชุมชนและวัสดุเส้นใยพื้นถิ่น
4. จัดกิจกรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน จัดทำผลงานต้นแบบที่ผ่านการวิจัยร่วมกับชุมชน นำเสนองานวิจัยที่เป็นองค์ความรู้สร้างความเข้าใจเรื่องประโยชน์ของหญ้าแฝกอย่างยั่งยืน

1.3 นิยามศัพท์

การออกแบบและพัฒนา (Design and Development) หมายถึง การออกแบบด้วยแนวคิดต่างๆที่เป็นไปได้เพื่อการแก้ไขและปรับปรุง รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดคุณภาพดีขึ้นกว่าเดิม โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่างๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมกว่าเดิมหรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่สมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจ

วิธีการสร้างสรรค์ (Creative approach) หมายถึง แนวทางในการศึกษาค้นคว้า ฝึกฝน ทดลอง ปฏิบัติจนเกิดประสบการณ์ และนำไปสู่การค้นพบแนวทางใหม่ๆ เพื่อการสร้างงานต่อไป

ผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก (Products of Vertiver Leaf) หมายถึงสิ่งที่มนุษย์ค้นคว้าออกแบบ หรือประดิษฐ์ขึ้นโดยใช้วัตถุดิบจากใบหญ้าแฝก เพื่อใช้อำนวยความสะดวกสบายในการดำรงชีพ

การถัก (Tatting) หมายถึงโครงสร้างของเส้นใยที่เกิดจากการเกี่ยวต่อกันของห่วง

การทอ (Weaving) หมายถึงโครงสร้างของเส้นใยที่เกิดจากการขัดกันของเส้นใยในทางยืนแนวตั้งและทางพุ่งแนวนอน

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้วิธีการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกด้วยเทคนิคการถักทอ ที่ผสมผสานเส้นใยหรือวัสดุพื้นถิ่นต่างๆ สามารถถ่ายทอดสู่ชุมชนและเป็นแนวทางเสนอแนะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้

2. ทราบแหล่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเทคนิค กรรมวิธีการใช้วัสดุประเภทต่างๆ ร่วมกับใบหญ้าแฝก เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกในโอกาสต่อไป

1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทรงกลด จารุสมบัติ (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดและพัฒนาเครือข่ายผลิตภัณฑ์แผ่นประกอบจากหญ้าแฝก และวัสดุทางการเกษตร โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ การมีส่วนในการนำหญ้าแฝก และวัสดุทางการเกษตรที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์นำกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยได้มีการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆ และจัดตั้งเป็นเครือข่ายในกลุ่มของเกษตรกรในด้านวัตถุดิบ เทคโนโลยีการผลิต และการตลาด ซึ่งจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มของเกษตรกรได้มีศักยภาพได้อย่างเข้มแข็ง และมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สุพล ปวราจารย์ และวิทิตย์ หมื่นตูม (2546) ได้ศึกษางานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีหญ้าแฝก มูลนิธิโครงการหลวง เรื่องกรรมวิธีการผลิตภาชนะบรรจุจากหญ้าแฝกที่ปรับปรุงใหม่ เป็นการสร้างภาชนะหญ้าแฝกดินเผาเพื่อใช้เป็นบ่อน้ำชลประทาน หรือเลี้ยงปลา พบว่าวัสดุหญ้าแฝกลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิภายนอกได้เป็นอย่างดี และมีการเพิ่มประสิทธิภาพโดยการควบคุมเพิ่ม หรือลดอุณหภูมิของน้ำโดยใช้พลังงานทดแทน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของบ่อ ทั้งในพื้นที่ตอนล่าง หรือบนที่สูง

ธัญนันท์ วรเศรษฐพงษ์ (2554) สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชมงคลรัตนโกสินทร์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พบว่ารูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ตามโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริทำให้เกิดการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช และการถ่ายทอดเทคโนโลยีการแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถอุตสาหกรรมจากหญ้าแฝกส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น

จากงานวิจัยและเอกสารที่กล่าวมาทั้งหมดผู้วิจัยเห็นความสำคัญของแนวคิดอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ และรณรงค์ในการปลูกหญ้าแฝกตามพื้นที่ทางการเกษตรที่เสี่ยงต่อการเกิดดินพังทลาย และได้นำส่วนต่างๆของหญ้าแฝกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านอื่นๆ ร่วมไปถึงทางด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก ในเชิงศิลปะและงานหัตถกรรมชุมชน ซึ่งยังขาดในเรื่องการพัฒนาเทคนิคกรรมวิธีในการสร้างสรรค์ผลงานผลิตภัณฑ์ให้แก่ชุมชน

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การออกแบบและพัฒนาวิธีการสร้างสรรค์งานผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกด้วยเทคนิคการถักทอในส่วนวิธีดำเนินการวิจัยเป็นการศึกษาวิเคราะห์วิธีการสร้างสรรค์งานผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกด้วยการผสมผสานเทคนิคการถักและทอซึ่งเป็นพื้นฐานงานผลิตภัณฑ์ของชุมชน และศึกษาเอกสารแนวทางวิชาการต่างๆรวมถึงลงพื้นที่ร่วมกับชุมชน ศึกษาความยาก-ง่าย ต่อความเข้าใจเทคนิคเพื่อการต่อยอดผลิตภัณฑ์ของชุมชนผู้วิจัยจึงได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

2.1.1 ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ทำการศึกษาของงานวิจัยคือกลุ่มชุมชนที่ทำการปลูกหญ้าแฝกเพื่อการเกษตรอนุรักษ์ดินและน้ำ ชุมชนในเครือข่ายผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกในโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บริษัท ปตท. จำกัด(มหาชน)

2.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยการออกแบบและพัฒนาวิธีการสร้างสรรค์งานผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกด้วยเทคนิคการถักทอผู้วิจัยได้ทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรหรือกลุ่มชุมชนในเครือข่ายผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกในโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บริษัท ปตท. จำกัด(มหาชน)โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก จังหวัดขอนแก่น จำนวน 20 คน ในการศึกษาหาข้อมูลของงานวิจัย

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยออกแบบและพัฒนาวิธีการสร้างสรรค์งานผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกด้วยเทคนิคการถักทอ เครื่องมือในการทำวิจัยเกิดจากการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ชุมชนในเครือข่ายผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกในโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บริษัท ปตท. จำกัด(มหาชน) โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกจังหวัดขอนแก่น จำนวน 20 คน เพื่อเก็บข้อมูลจากการสำรวจ การสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาผลิตภัณฑ์ของชุมชนและนำเอาข้อมูล แนวความคิด เทคนิควิธีการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก งานถักและงานทอของชุมชน ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบลายทอผ้า นำมาทำการวิเคราะห์เพื่อให้เกิดเทคนิควิธีการสร้างสรรค์ชิ้นงานในรูปแบบใหม่ รวมถึงแบบสอบถามเพื่อวัดระดับ ความยากง่ายต่อการทดลองเทคนิควิธี โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้กล่าวโดยสรุปคือ

2.2.1 แบบประเมิน (evaluation) เป็นแบบประเมินเพื่อวัดระดับความยาก-ง่าย ในตัวเทคนิควิธีการสร้างสรรค์ผลงานผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกด้วยเทคนิคการถักทอ ว่ามีความยาก-ง่าย เหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ในระดับใด จากชุมชนกลุ่มตัวอย่าง โดยจะให้ชุมชนกลุ่มตัวอย่างได้ทดลองทำการปฏิบัติจริงก่อนให้ข้อมูลในแบบสอบถามงานวิจัย

2.2.2 แบบสัมภาษณ์ (interviews) เป็นเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลคำถามปลายเปิด เป็นการบรรยายเพื่อช่วยในการอธิบายคำถามในส่วนข้อมูลของคำตอบและข้อมูลในเชิงข้อเสนอแนะซึ่งข้อมูลในส่วนนี้ผู้วิจัยสามารถนำมาพัฒนาวิธีการสร้างสรรค์งานผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกด้วยเทคนิคการถักทอได้

2.2.3 แบบสังเกต (observation) เป็นเครื่องมือวิจัยโดยใช้การสังเกตรายละเอียดทางด้านพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างและเก็บข้อมูลในการทดลองปฏิบัติวิธีการสร้างสรรค์งานผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกด้วยเทคนิคการถักทอโดยจะใช้กล้องบันทึกภาพและคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนการดำเนินการเก็บข้อมูลของการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเอกสารที่เกี่ยวข้องกับใบหญ้าแฝกผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานถักทอในจังหวัดขอนแก่น ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบงานทอ จากแหล่งความรู้ต่างๆ เช่น จากหนังสือ เอกสาร งานวิจัยหรือเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้จากชุมชนกลุ่มตัวอย่างซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามนั้นเป็นข้อมูลระดับความยากง่าย และความคิดเห็นที่เกิดจากการทดลองปฏิบัติงานของ

กลุ่มตัวอย่าง การสัมภาษณ์กลุ่มชุมชน และบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาภายในงานวิจัย และการสังเกต โดยใช้เครื่องบันทึกภาพ จัดเก็บข้อมูลโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์หรือคอมพิวเตอร์ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการทำวิจัยต่อไป

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยออกแบบและพัฒนาวิธีการสร้างสรรค์งานผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกด้วยเทคนิคการถักทอ ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิเคราะห์จากชุดข้อมูลที่ได้ทำการศึกษา และรวบรวมมาจากแหล่งความรู้ต่างๆ และประชากรกลุ่มตัวอย่างรวมถึงข้อมูลด้านวัสดุ เทคนิควิธีการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก ผลงานผลิตภัณฑ์ด้านศิลปหัตถกรรมจากใบหญ้าแฝกผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้ทำการศึกษามาทำการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาเทคนิควิธีการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยไว้ดังนี้

2.4.1 วิเคราะห์ในส่วนของเนื้อหา

ในส่วนของเนื้อหาจะวิเคราะห์โดยการรวบรวมเนื้อหาในกรอบของชุดข้อมูลเกี่ยวกับเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหญ้าแฝก คุณสมบัติของใบหญ้าแฝก ประเภทของใบหญ้าแฝกที่สามารถนำมาสร้างงานผลิตภัณฑ์ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานผ้าทอ งานทอเสื่อ ของจังหวัดขอนแก่นในเชิงประวัติ ความสำคัญ เทคนิคลวดลายทอ และเอกสารในเรื่องทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานสร้างสรรค์ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาให้เกิดงานสร้างสรรค์

2.4.2 วิเคราะห์ในส่วนของกลวิธีสร้างสรรค์ผลงาน

ผู้วิจัยวิเคราะห์และศึกษากลวิธีในการสร้างสรรค์ผลงานผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกด้วยเทคนิคการถักทอ จากข้อมูลเอกสารงานวิจัย เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง ผลงานผลิตภัณฑ์ ชุดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกในเชิงศิลปหัตถกรรมในด้านเทคนิคกลวิธีสร้างสรรค์ โดยเป็นการวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมผ่านเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย จากแบบประเมิน แบบสัมภาษณ์ และการสังเกต จากการทดลองปฏิบัติของกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำผลสรุปที่ได้มาเป็นแนวทางในการออกแบบ และพัฒนาผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกในรูปแบบสร้างสรรค์ต่อไป

จากกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยได้แนวทางในการออกแบบและพัฒนาวิธีการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกด้วยเทคนิคการถักทอ เป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบในงานวิจัยและสามารถนำชิ้นงานดังกล่าวไปเผยแพร่องค์ความรู้สู่ชุมชน เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยฉบับนี้

2.5สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยออกแบบและพัฒนาวิธีการสร้างสรรค์งานผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกด้วยเทคนิคการถักทอผู้วิจัยได้ใช้สถิติร้อยละ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามโดยแสดงความคิดเห็นในลักษณะมาตราส่วนโดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละจากจำนวนของกลุ่มตัวอย่างและผู้เชี่ยวชาญที่ได้ทดลองปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานจากเทคนิคใบหญ้าแฝกด้วยเทคนิคการถักทอ และประเมินความเข้าใจ ความพึงพอใจ และความยาก-ง่าย ที่มีต่อเทคนิคในการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อนำไปวิเคราะห์หาแนวทางการออกแบบระดับต่อไป

3. ผลการวิจัย

ในกระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน ผู้วิจัยนั้นได้ให้ความสำคัญในด้านเทคนิควิธีการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก เพื่อที่จะนำมาเป็นแนวทางการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ด้วยเทคนิคการถักทอที่กลุ่มชุมชนมีพื้นฐานความถนัด โดยใช้หญ้าแฝกที่ชุมชนปลูกขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกันการพังทลายหน้าดินมาทำการแปรรูปให้อยู่ให้ลักษณะของเชือกควั่น เชือกถักในส่วนของเทคนิควิธีนั้นจะวิเคราะห์จากเนคนิคการทอผ้าและทอเสื่อกกของชุมชนที่มีมาแต่เดิมโดยชุมชนนั้นจะขายผลิตภัณฑ์จากการทอเป็นผ้าทอผืน และเสื่อผืน ซึ่งยังไม่ได้มีการพัฒนาไปในรูปแบบผลิตภัณฑ์อื่นๆ ทำให้เห็นได้ว่าใบแฝกที่เหลือจากการเกี่ยวแฝก และกิจกรรมการทอผ้า ทอเสื่อ สามารถนำมาสร้างสรรค์เป็นงานผลิตภัณฑ์เพิ่มพูนรายได้อีกทางหนึ่งด้วย ในส่วนของการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและแปรผลข้อมูล ผู้วิจัยได้เสนอตามลำดับ ดังนี้

ผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่ในแต่ละกลุ่มชุมชนในเครือข่ายผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก ในโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ผลิตภัณฑ์เดิม และผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนพยายามทำการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดมีอยู่ด้วยกันหลายประเภท ส่วนใหญ่วัสดุที่ใช้จะเป็นวัสดุภายในพื้นถิ่น รวมไปถึงใบหญ้าแฝกด้วย โดยชุมชนเคยได้รับการอบรมในการแปรรูปใบหญ้าแฝกในรูปแบบการควั่นแฝก และการถักแฝก เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้งานและสร้างผลิตภัณฑ์อื่น

จากการลงสำรวจและสัมภาษณ์กลุ่มผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกจังหวัดขอนแก่นจะพบว่า ผลิตภัณฑ์เดิมของกลุ่มชุมชนนั้นมีอยู่ด้วยกัน 5 ประเภท ประกอบด้วย 1.การถักและสานตะกร้าใส่ของ 2.การทอเสื่อแฝก 3.การถักเข็มขัด กำไร 4.การทำช่อดอกไม้ และ5.การทำของประดิษฐ์ ในด้านพื้นฐานเทคนิคการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์หัตถกรรมในชุมชนมีพื้นฐานมาจาก 1.การจักสาน 2.การทอ และ3.การถัก

จากการสำรวจเก็บข้อมูลลวดลาย เทคนิค และวัสดุ งานถัก งานทอ งานสาน ในกลุ่มชุมชนจังหวัดขอนแก่นนั้นสรุปได้ว่า งานผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ในชุมชนจะมีการทอผ้าไหม ทอผ้าฝ้าย ทอเสื่อกก สานและถักหญ้าแฝก ทั้งในรูปแบบที่เป็นแฝกใบ และแปรรูปเป็นควั่นแฝกวัสดุพื้นถิ่นที่สำคัญ คือ เส้นไหม เส้นฝ้าย ใบกก ใบแฝก ในด้านเทคนิคมีทั้งการทอผ้าและทอเสื่อ การสานลายหนึ่ง ลายสอง การพัน การมัด รวมถึงการถัก ในส่วนลวดลายของผ้าทอ เสื่อ และลายสานแฝก มีลักษณะที่ได้แรงบรรดาลใน ตัดทอนมาจากรูปทรงทางธรรมชาติ เช่น ดอกไม้ พืช สัตว์ แมลง โดยจะมีรูปร่างลักษณะอยู่ในรูปแบบแพทเทิร์นที่เรียบง่าย ตัดทอนเป็นรูปร่างเรขาคณิต และเป็นการทำซ้ำลวดลายเสียเป็นส่วนใหญ่

การรวบรวมข้อมูลนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและแปรผลข้อมูลไปสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ผู้วิจัยได้เสนอตามลำดับ ดังนี้ ผู้วิจัยได้จัดนิทรรศการผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกขนาดย่อม และการอบรมเชิงปฏิบัติการทดลองเทคนิคการสร้างสรรค์ผลงานหญ้าแฝก และได้จัดทำแบบประเมินเพื่อสรุปหาความเหมาะสมของแต่ละเทคนิควิธีในการสร้างงาน จากหัวข้อการออกแบบและพัฒนาวิธีการสร้างสรรค์งานผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกด้วยเทคนิคการถักทอ โดยชุมชนในเครือข่ายผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกในโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บริษัท ปตท. จำกัด(มหาชน) กลุ่มผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกจังหวัดขอนแก่น จำนวน 20 คน สรุปผล ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง จากตารางพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมี จำนวน 20 คน ดังนี้

1. เพศหญิง จำนวน 13คน คิดเป็นร้อยละ65
2. เพศชาย จำนวน 7คน คิดเป็นร้อยละ35
3. อายุต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 10
4. อายุ 26 – 40 ปี จำนวน 5 คนคิดเป็นร้อยละ 25
5. อายุ 41 – 60 ปี จำนวน 6 คนคิดเป็นร้อยละ 30
6. อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 35
7. ระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยม จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 15
8. ระดับมัธยม จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 55
9. ระดับปริญญาตรี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 30
10. ระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0

ผู้ประเมินที่เข้าอบรม จำนวน 20 คนมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในเทคนิคการสร้างผลงานผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝกจากเทคนิคการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์จำนวน 15 ลาย จัดอันดับได้ 10 อันดับ โดยในอันดับสุดท้ายประกอบไปด้วยเทคนิค 6 เทคนิคด้วยกันที่กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถทำได้เลย โดยจะเรียงตามลำดับจากความง่าย ไปหายากที่สุด ดังนี้

1. ลายขัดหนึ่ง ร้อยละ 90
2. ลายขัดสอง ร้อยละ 80
3. ลายพันไขว้เลขแปด ร้อยละ 75

4. ถักลายลูกโซ่ ร้อยละ 65

5. ลายพันไขว้ ร้อยละ 55

6. ลายพันข้าม ร้อยละ 50

7. ถักลายเปีย ร้อยละ 45

8. ลายเม็ดมะยม ร้อยละ 35

9. ลายดอกพิกุล ร้อยละ 25

10. ลายตาหลิ่ว, ลายน้ำไหล, ลายตัวหนอน, ลายเฉลาเกล็ดเต่า,ลายบัวและถักลายมาคาเม่ ร้อยละ 0

จากการเก็บข้อมูลในเชิงเอกสาร การลงพื้นที่พูดคุยกับกลุ่มชุมชน และการทดลองฝึกอบรมการทำเทคนิคผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกดังข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้วิจัยได้สรุปเทคนิคการออกแบบและพัฒนาวิธีการสร้างสรรค์งานผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกด้วยเทคนิคการถักทอร่วมกับเส้นใยในชุมชนคือฝ้าย จากค่าร้อยละความยากง่ายที่ชุมชนมีความถนัดและสามารถทำผลิตภัณฑ์ได้ด้วยเทคนิคที่ไม่ซับซ้อน มาสร้างเป็นชิ้นงานต้นแบบด้วยเทคนิค 5 อันดับแรก ประกอบไปด้วย ลายขัดหนึ่ง, ลายขัดสอง, ลายพันไขว้เลขแปด, ถักลายลูกโซ่ และลายพันไขว้โดยการประยุกต์ใช้กี่ทอมือรูปแบบวงกลมเพื่อสร้างรูปทรงแปลกใหม่ให้กับงานผลิตภัณฑ์ โดยมีขั้นตอนเช่นเดียวกับเทคนิคการทอ และการสาน ที่ชุมชนมีความถนัดเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว มีการออกแบบลวดลายให้อยู่ในลักษณะรูปทรงเลขาคณิต เรียงลำดับเทคนิคเป็นชั้น ตามวงเป็นขั้นๆไป โดยสามารถเป็นของใช้และของตกแต่งบ้านที่มีภาพรวมของผลิตภัณฑ์อยู่ในรูปทรงของธรรมชาติและดอกไม้ ตามลักษณะลายผ้าทอของกลุ่มชุมชนขอนแก่น

ภาพที่ 1 การลงสำรวจและทำการพูดคุยกับกลุ่มผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกภาคอีสาน

ที่มา : วราภรณ์ ชลอสันติสกุล

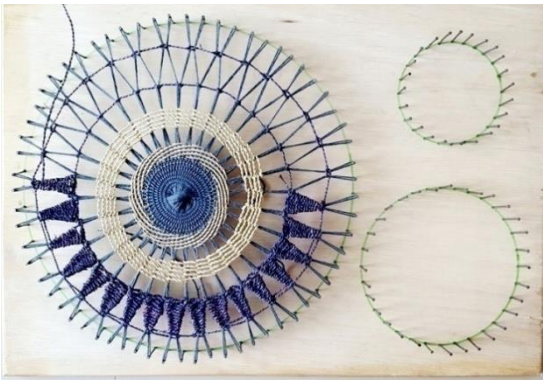

ภาพที่ 2 การทดลองทำชิ้นงานต้นแบบด้วยเทคนิคลายขัดหนึ่ง, ลายขัดสอง, ลายพันไขว้ และลายพันไขว้เลขแปด

ที่มา : วราภรณ์ ชลอสันติสกุล

ภาพที่ 3 การทดลองทำชิ้นงานต้นแบบด้วยเทคนิคถักลายโซ่วนบริเวณขอบงาน

ที่มา : วราภรณ์ ชลอสันติสกุล

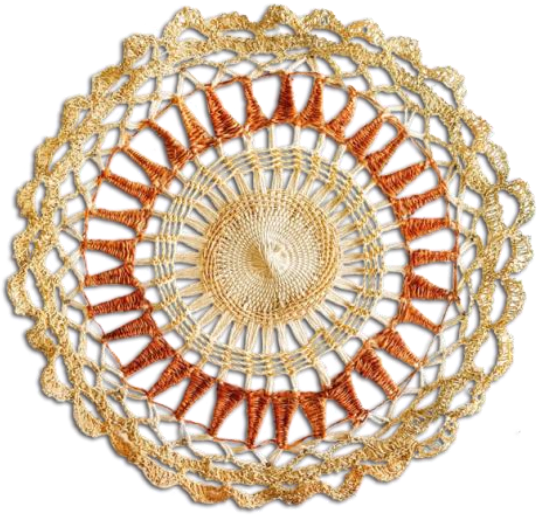

ภาพที่ 4 ชิ้นงานต้นแบบสมบูรณ์ เชิงเทคนิค

ที่มา : วราภรณ์ ชลอสันติสกุล

ภาพที่ 5 ภาพการใช้งานผลิตภัณฑ์เป็นของใช้ของตกแต่งบ้าน 1

ที่มา : วราภรณ์ ชลอสันติสกุล

4.สรุปผลและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิเคราะห์จากชุดข้อมูลที่ได้ทำการศึกษา การลงพื้นที่กลุ่มชุมชนในเครือข่ายผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกในโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บริษัท ปตท. จำกัด(มหาชน) กลุ่มผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกจังหวัดขอนแก่น และสัมภาษณ์พูดคุยกับประชากรกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงข้อมูลด้านวัสดุ รูปแบบงานผลิตภัณฑ์ด้านศิลปหัตถกรรมจากใบหญ้าแฝกเดิมของกลุ่มชุมชน การทดลองเทคนิควิธีการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก เมื่อพิจารณาผลจากแบบสอบถามเห็นได้ชัดเจนว่ากลุ่มชุมชนที่ยังคงรวมตัวกันทำงานผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นของชุมชนเองนั้นจะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ และวัยกลางคน ซึ่งจะมีพื้นฐานการศึกษาอยู่ในระดับมัธยม แต่มีฝีมือทักษะทางด้านงานทอ งานถัก และจักสาน ซึ่งกลุ่มชุมชนจะทำงานผลิตภัณฑ์ในรูปแบบทั่วไป แต่จะมีกลุ่มที่เริ่มพัฒนาเทคนิคให้มีรูปลักษณ์แปลกใหม่ซึ่งจะเป็นกลุ่มในช่วงอายุกลางคน โดยการทดลองประเมินเทคนิคทั้งหมด 15 เทคนิค ภาพรวมจะสามารถใช้เทคนิคพื้นฐานได้เป็นอย่างดี ส่วนเทคนิคที่มีความซับซ้อนสวยงาม จะมีน้อยคนเท่านั้นที่สามารถทำได้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการออกแบบโดยใช้ทักษะเทคนิคพื้นฐาน 5 เทคนิค ที่ชุมชนมีความถนัด มาออกแบบปรับรูปลักษณ์การใช้งานในรูปแบบใหม่ให้กับชุมชน เพื่อเป็นการสร้างแรงกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น

จากผลการวิจัยเรื่อง การออกแบบและพัฒนาวิธีการสร้างสรรค์งานผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกด้วยเทคนิคการถักทอ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทั้งจากรายงานเอกสารที่เกี่ยวข้อง และจากการลงพื้นที่จริงในกลุ่มชุมชนในเครือข่ายผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกในโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บริษัท ปตท. จำกัด(มหาชน) กลุ่มจังหวัดของแก่น ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเทคนิควิธีการสร้างสรรค์ผลงานผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกด้วยกลวิธีเดิม ซึ่งชุมชนมีความถนัดมาทำการออกแบบให้เกิดผลิตภัณฑ์ของใช้ ของตกแต่ง ได้แก่ ชุดหมอนอิง ผ้าคลุมประดับโต๊ะ และหัตถกรรมติดผนัง ในรูปแบบที่ชุมชนยังไม่เคยทำมาก่อน โดยใช้หลักความรู้ภูมิปัญญาเดิมของท้องถิ่นในเรื่องการถัก และงานทอในลักษณะต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการทอฝ้าย ทอไหม หรือทอเสื่อ มาประยุกต์ใช้กับวัสดุใบหญ้าแฝกโดยใช้วัสดุเส้นใยฝ้ายร่วมด้วยให้เกิดความสวยงามทำให้ผลงานผลิตภัณฑ์โดยรวมได้รับความสนใจและความร่วมมือของกลุ่มชุมชนเป็นอย่างดี โดยทำการจัดนิทรรศการย่อมๆเพื่อแสดงงานผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์จากหญ้าแฝกรูปแบบต่างๆ บรรยายเพื่อสร้างแรงจูงใจและสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ต่อยอดเป็นผลงานในรูปแบบใหม่ ทำการอบรมเชิง

ปฏิบัติการทดลองเทคนิควิธีการจนสามารถสรุปเป็นชิ้นงานออกแบบที่เหมาะสมกับชุมชนได้ อีกทั้งชุมชนยังสามารถต่อยอดเทคนิคกระบวนการไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานผลิตภัณฑ์อื่นๆได้ในโอกาสต่อไป

ภาพที่ 6 ภาพการใช้งานผลิตภัณฑ์เป็นของใช้ของตกแต่งบ้าน 2

ที่มา : วราภรณ์ ชลอสันติสกุล

5. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเนื่องจากได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยงบประมาณแผ่นดินจาก สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์และได้รับความร่วมมือจากกลุ่มทีมงานพัฒนาผลิตภัณฑ์ และกลุ่มชุมชนในเครือข่ายผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกในโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

ขอบคุณกลุ่มเครือข่ายผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกฯ จังหวัดขอนแก่น ที่ให้ความร่วมมืออนุเคราะห์วัตถุดิบต่างๆ และความรู้ภูมิปัญญา มาสร้างสรรค์ผลงานในครั้งนี้ อีกทั้งยังร่วมพัฒนาประยุกต์แนวคิดในแง่มุมต่างๆ มานะพยายามให้เกิดตัวผลงาน

ขอบคุณทีมงานโครงการพัฒนา ที่อนุเคราะห์โอกาสในการลงพื้นที่ชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลผลิตภัณฑ์ และเอื้ออำนวยความสะดวก

ขอบคุณคณาจารย์ทุกท่าน เพื่อนร่วมงาน อีกทั้งครอบครัว ที่คอยแนะนำให้คำปรึกษา เอื้อเฟื้อเอกสาร สถานที่ ในการดำเนินการวิจัยจนแล้วเสร็จ

6. เอกสารอ้างอิง

[1] กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2548, เทคนิคการทำผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก, สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.

[2] ทรงกลด จารุสมบัติ และคณะ, 2547, โครงการจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดและพัฒนาเครือข่ายผลิตภัณฑ์แผ่นประกอบจากหญ้าแฝกและวัสดุทางการเกษตร, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

[3] ธัญนันท์วรเศรษฐพงษ์, 2554, การวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา.

[4] รัศมี รัตนไชยานนท์, 2550, การอนุรักษ์และพัฒนามรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในแนวทางบูรณาการข้ามศาสตร์, อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด

[5] สุพล ปวราจารย์ และวิทิตย์ หมื่นตูม, 2546, กรรมวิธีการผลิตภาชนะบรรจุจากหญ้าแฝกที่ปรับปรุงใหม่, มูลนิธิโครงการหลวง.